

WSPOMNIENIA POŚMIERTNE

Odrodzenie i Reformacja w Polsce, XLI 1997
PL ISSN 0029-8514

Stanisław Cynarski (1923–1996)

Stanisław Cynarski urodził się 18 sierpnia 1923 r. w Różance koło Strzyżowa w rodzinie chłopskiej. Szkołę powszechną ukończył w Wielopolu Skrzyńskim w 1937 r., a następnie wstąpił do Liceum w Ropczycach. Po wybuchu wojny przez okres dwóch lat kontynuował dalszą naukę na tajnych kompletach. W okresie okupacji od 2 maja 1942 do 22 lipca 1944 r. działał w Ruchu Oporu jako zaprzysiężony członek Armii Krajowej. Po uzyskaniu matury w Liceum Przemyskim w 1946 r. podjął pracę zawodową jako nauczyciel w Szkole Podstawowej we wsi Szkodna, a następnie w Gliniku k/Wielopola. W roku 1950 rozpoczął studia historyczne w Wyższej Szkole Pedagogicznej, które kontynuował w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Ukończył je w 1955 r. broniąc pracy magisterskiej z zakresu staropolskiej literatury plebejskiej, napisanej pod kierunkiem prof. Kazimierza Lepszego.

Otrzymanie tytułu magistra z bardzo dobrą oceną pozwoliło Cynarskiemu uzyskać stypendium aspiranckie przy Katedrze Historii Polski Nowożytnej UJ oraz kolejno asystenturę w Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. Przejściowo, w latach 1958–1959, Cynarski pracował w Muzeum w Krośnie. Od 1959 r. związał się już na stałe z Uniwersytetem Jagiellońskim, uzyskując 1 grudnia tegoż roku etat starszego asystenta w Katedrze (a następnie w Zakładzie) Historii Powszechnej Średniowiecznej. Pracę doktorską pt. *Kształtowanie się ideologii sarmatyzmu w dobie rokoszu Zebrzydowskiego* obronił w 1960 r., a 1 lutego 1963 r. został powołany na stanowisko adiunkta.

Do poprzednich jego zainteresowań kulturą szlachecką, a zwłaszcza ideologią sarmatyzmu doszły z biegiem lat badania nad problemem stosunków polsko-włoskich w XVII w. Ich owocem było przygotowanie rozprawy habilitacyjnej pt. *Paolo Sarpi i jego związki z Polską*. Kolokwium habilitacyjne złożone w czerwcu 1970 r. oraz uzyskanie tytułu doktora habilitowanego umożliwiło mu w 1973 r. otrzymanie stanowiska docenta w Zakładzie Historii Powszechnej Średniowiecznej, a następnie uzyskanie tytułu profesora nadzwyczajnego 1 grudnia 1990 r. Na uczelni pozostał do chwili przejścia na emeryturę, tj. do 30 września 1993 r.

Po odejściu prof. Krystyny Pieradzkiej z UJ z dniem 1 października 1979 r. Cynarski został powołany na stanowisko kierownika Zakładu Historii Powszechnej Średniowiecznej, którą to funkcję pełnił do września 1993 r. Biorąc pod uwagę serdeczne stosunki prof. Cynarskiego ze studentami w maju 1984 r. powierzono mu funkcję zastępcy dyrektora Instytutu Historii do spraw dydaktycznych. Na tym stanowisku pracował do sierpnia 1987 r. W latach 1978–1988 pełnił funkcję redaktora Prac Historycznych, wydawanych w serii Zeszytów Naukowych Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Z chwilą nawiązania kontaktów przez UJ z Uniwersytetem w Udine oraz Akademią Mickiewiczowską w Bolonii (prof. Ryszard Lewański) w 1979 r., S. Cynarski objął współredakcję „*Studia Italo-Polonica*”. Pod jego redakcją naukową w Krakowie wyszły dwa

pierwsze tomy, które przyczyniły się znacznie do ożywienia i pogłębienia kontaktów między uczonymi obu krajów.

Na uczelni znany był z prac w komisjach: senackiej i wydziałowej, ponadto jako przewodniczący w latach 1977–1978 Okręgowego Komitetu Olimpiady Historycznej. W okresie prawie 40-letniej pracy UJ Stanisław Cynarski prowadził najpierw ćwiczenia z zakresu historii Polski czasów Renesansu i Baroku, historii powszechnej średniowiecznej oraz średniowiecznej Polski, a następnie wykłady i konwersatoria, seminaria i proseminaria tak dla studentów historii, jak i innych kierunków. Miał możliwość przekazywać swą wiedzę i doświadczenie także studentom filologii romańskiej i italianistyki, z którymi przez cały szereg lat prowadził zajęcia z historii nowożytnej Włoch. Poza UJ podejmował również wykłady w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie i Rzeszowie.

Był znany w środowisku krakowskim, m.in. jako członek Zarządu PTH Oddział w Krakowie, członek Komisji Historycznej PAN w Krakowie, Komisji Odrodzenia i Reformacji PAN w Warszawie oraz Głównej Komisji do Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce. Brał też czynny udział w pracach regionalnych towarzystw historycznych.

Początkowo zainteresowania naukowe S. Cynarskiego oscyływały wokół szeroko rozumianej kultury szlacheckiej oraz stosunków wyznaniowych w Polsce XVI i XVII w., co zaowocowało całym szeregiem prac, m.in. redakcją tomu *Raków ognisko arianizmu* (Kraków 1968), rozprawą *Kilka uwag na temat sarmatyzmu* („Małopolskie Studia Historyczne”, 1965), oraz *The Shape of Sarmatian Ideology in Poland* („Acta Poloniae Historica”, t. 19, 29–68) i cennymi biogramami w *Polskim Słowniku Biograficznym*. W późniejszym okresie zajął się historią Polski XVI wieku, co przyniosło opartą na szerokiej bazie źródłowej nowatorską monografię Zygmunta Augusta (1987). Znaczące miejsce w badaniach naukowych S. Cynarskiego zajmowały stosunki polsko-włoskie w XVI i XVII w. Z tego zakresu na szczególnie podkreślenie zasługuje jego praca habilitacyjna poświęcona politykowi i dyplomacie Paolo Sarpiemu i jego stosunkom z Polską (1969), dalej prace dedykowane działalności Polaków w Italii, m.in. kardynałowi Stanisławowi Hozjuszowi, włoskim dyplomatom na dworze królewskim oraz samej postaci królowej Bony Sforzy. Postaci Bony pragnął też poświęcić większą rozprawę, do której prowadził od lat kwerendę źródłową tak w polskich, jak i włoskich archiwach. Te ostatnie badania uwieńczono wydaniem kilku rozprawek dotyczących spadku po królowej Bonie Sforzy, zabiegów odzyskania tzw. sum neapolitańskich oraz działalności doradców i dyplomatów włoskich i polskich — królowej Bony Sforzy.

Zainteresowania naukowe Cynarskiego objęły również studia regionalne nad historię Małopolski, regionu, który darzył szczególną sympatią. Rezultatem ich była redagowana przez niego (1980) pionierska monografia Strzyżowa, „Rocznik Jasielski” oraz liczne rozprawy i artykuły dotyczące życia gospodarczego, religijnego i kulturalnego staropolskiego Krosna, Jasła, Sanoka, Sędziszowa, Strzyżowa i Grybowa. Cenionym wydawnictwem źródłowym opartym na badaniach archiwalnych była praca pt. *Urzędnicy woj. krakowskiego XVI–XVIII w. Spisy*, której Stanisław Cynarski był współautorem.

Dorobek naukowy prof. Cynarskiego znany był nie tylko w kraju, ale i za granicą, gdzie publikował, a także gdzie uczestniczył w sympozjach i zjazdach naukowych polsko-włoskich i m.in. w Bolonii i Udine.

Odnaczony był Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Odznaką Zasłużonego Działacza Kultury oraz odznaczeniami regionalnymi. Był też honorowym obywatelem m. Krosna.

Charakterystyka prof. S. Cynarskiego byłaby niepełna, gdyby nie stwierdzić, że był to „homo religiosus”, co zapewniło mu pogodę ducha, poczucie humoru, wytrwałość w pracy i w życiu: cichym, skromnym i trudnym. Ożenił się z Janiną Żychiewicz, stomatologiem, i miał z nią dwie córki: Jolantę i Barbarę. Przez wiele lat dojeżdżał do Krakowa

z rodzinnego Jasła, gdyż warunki finansowe dopiero u schyłku życia pozwoliły mu na zakup mieszkania w Krakowie. Oddany rodzinie i bezgranicznie jej poświęcony, przez całe życie troszczył się i opiekował swą niepełnosprawną córką Jolantą.

Był znanym historykiem i cenionym badaczem oraz bardzo lubianym przez studentów pedagogiem. Sprawując przez szereg lat funkcję kierownika Zakładu Historii Powszechnej Średniowiecznej dał się poznać jako serdeczny, bezkonfliktowy i życzliwy kolega i przyjaciel, a nie zwierzchnik. Krótko jednak przyszło Mu się cieszyć zaledwie wydaną pionierską monografią poświęconą *Dziejom rodu Lanckorońskich (XIV–XVIII w.)*. Ten bieg twórczej, nieprzerwanej przejsiem na emeryturę, pracy został bowiem nagle i gwałtownie przerwany. Prof. Stanisław Cynarski pracował zawsze dużo, nie oszczędzając się, znacznie więcej niż pozwalały Jego nadwątlone z czasem siły. Zmarł w Jasle 24 listopada 1996 r. i tam został pochowany w rodzinnym grobowcu na cmentarzu komunalnym 2 grudnia tegoż roku. Odszedł człowiek niezwykle prawy, ofiarny, niestrudzony badacz na niwie historycznej. Taki pozostanie w naszych sercach na zawsze.

Danuta Quirini–Popławska